

Моніторинг якості підготовки фахівців в умовах кредитно-модульної системи навчання

У сучасному світі проблема якості освіти набуває особливої актуальності для всіх країн. Саме тому викликають інтерес технології, що дають змогу контролювати якість життя, зокрема процедури моніторингу якості в цілому.

Попереднє вивчення педагогічної літератури з проблеми моніторингу якості освіти свідчить, що постійно розробляються нові ідеї в галузі оцінювання та вимірювання навчальних досягнень учасників навчально-виховного процесу. Цією проблемою займаються такі вітчизняні педагоги як, І.Вакарчук, Л.Гриневич, О.Локшина, І.Прокопенко, С.Раков, О.Сидоренко та ін. Проблема моніторингу якості функціонування системи освіти, її окремих складових, результатів навчальних досягнень учнів розглядається в працях зарубіжних авторів: Ф.-М.Жерар, А.Забульоніс, Г.Ковальова, Е.Красновський, Л.Краснокутська, К.Краснянська, А.Майоров, Є.Михайличев, Ю.Нейман та ін.

Мета цієї статті – вирішення проблеми здійснення моніторингу якості освіти в умовах кредитно-модульної системи навчання у вищих навчальних закладах. Окремо підкреслюється, що важливим кроком, який забезпечить моніторинг якості освіти в умовах кредитно-модульного навчання, є стандартизована система оцінювання якості освіти, що має бути єдиною в Європейському освітньому просторі.

Основна частина. Якісна освіта – це основа успішного розвитку науки, економіки, культури і, зрештою, моралі будь-якої держави. Єдина можливість забезпечення високоякісної освіти на всіх етапах та рівнях – це отримання вичерпного знання про стан освіти, тобто отримання повної, об'єктивної, релевантної, адекватної, точної інформації, що дасть можливість на підставі оцінювання приймати ефективні управлінські рішення. Одним із основних шляхів отримання такої інформації є організація та проведення моніторингових

досліджень. Моніторинг розглядається як один з найефективніших засобів отримання інформації про функціонування освітньої системи в усій її багатогранності.

Майже всі дослідники вказують на інформаційну складову моніторингу. В рамках моніторингу освіти можна здійснювати дослідження якості освіти.

Таким чином, пропонується моніторинг якості освіти, що містить наступні елементи:

➤ Вивчення термінології, що використовується в європейських країнах у сфері якості, контролю, оцінки й акредитації якості, вимог до результатів освіти, визначення рівнів, дескриптів кваліфікації, тобто понятійного поля з погляду орієнтації на якість освіти.

➤ Аналіз систем забезпечення, гарантії та керування якістю вищої освіти.

➤ Встановлення стандарту й операціоналізація: визначення стандартів, операціоналізація стандартів в індикаторах (вимірювані величини), встановлення критерію, за яким можна визначити досягнення стандарту.

➤ Збір даних та оцінювання результатів.

➤ Дії: застосування відповідних заходів, оцінювання результатів заходів відповідно до стандартів.

➤ Визначення професійних профілів і відповідних результатів навчання з погляду вмінь, знань і компетенцій.

➤ Аналіз підходів до проектування результатів вищої освіти.

➤ Аналіз систем професійної сертифікації випускників вищих навчальних закладів.

➤ Відновлення практики контролю залишкових знань з окремих дисциплін проведенням контрольних робіт або тестування студентів різних курсів.

➤ Вивчення процесів глобалізації професій.

Система моніторингу має бути спрямована на:

• підвищення рівня і знань про якість освіти;

• підвищення оперативності та якості інформаційного обслуговування користувачів на всіх рівнях.

Основними завданнями суб'єктів системи моніторингу є:

- довгострокові систематичні спостереження за станом якості освіти;
- аналіз стану якості освіти та прогнозування його змін.

Під час роботи Міжвузівської науково-практичної конференції «Формування професійної компетентності педагога», що відбулася в Харківському гуманітарно-педагогічному інституті в травні 2007 року, висвітлювалися та обговорювалися різні аспекти науково-методичних і практичних проблем моніторингу якості професійної освіти.

В ході дискусій висувалися питання стосовно розробки спільного плану дій у навчальних закладах щодо технології проведення моніторингу досліджень якості підготовки фахівців з різних предметів. Учасники конференції дійшли висновку, що першочерговим завданням на сучасному етапі становлення системи моніторингу професійної підготовки майбутнього фахівця є відпрацювання програми узгоджених дій усіх структурних підрозділів вищих навчальних закладів. Так, професор нашого інституту Босін М.Є. ознайомив присутніх з одним із можливих фундаментальних підходів до складання тестів для контролю глибини знань студентів. Основна ідея запропонованого підходу полягає в побудові тестових завдань за принципом «Як? Чому? Навіщо?» При такому підході вважається можливим класифікувати навчальні досягнення студентів за рівнями.

На підставі проаналізованих доповідей учасники конференції дійшли висновку, що для формування та розвитку компетенції важливим є процес вимірювання, що базується на порівнянні досягнень із прийнятим національним освітнім стандартом та з європейськими вимогами.

Як показало дослідження цієї проблеми, кредитно-модульна технологія організації навчального процесу в поточний час є однією з найбільш сучасних технологій, що дозволяє забезпечити: підвищення якості освіти в умовах інформаційного суспільства; забезпечення освітньої мобільності кожного громадянина як з точки зору навчання у різних навчальних закладах, так і

навчання протягом усього життя; надання випускникам конкурентоспроможності на європейському та світовому ринку праці [4, С.168].

В основу кредитно-модульного навчання з рейтинговим оцінюванням, що пропонується Болонською декларацією, покладено наступні принципи [1]:

- моніторинг якості освіти має бути повним, постійним, прозорим, об'єктивним;
- критерії оцінювання повинні бути зрозумілими й відповідати поставленим цілям;
- результати рейтингового оцінювання мають висвітлюватися в засобах масової інформації;
- розробляти, апробувати та впроваджувати в Україні принципи міжнародної експертизи та системи рейтингового оцінювання вищих навчальних закладів з використанням методик, накопичених ЮНЕСКО;
- брати участь у створенні в Україні сучасної інформаційної інфраструктури з розгалуженою мережею інформаційних зв'язків і розподіленими системами обробки даних, розроблення інформаційних ресурсів в галузі освіти, її інтеграція до Європейського, світового простору;
- сприяти об'єднанню національної системи освіти і науки в Європейський простір з єдиними вимогами, критеріями і стандартами, що сприяють європейській співпраці щодо забезпечення якості освіти та усуненню наявних перепон на шляху мобільності студентів, викладачів, дослідників і управлінців вищої школи.

Сутність кредитно-модульної технології організації навчального процесу полягає у відпрацюванні матеріалу навчальних дисциплін окремими блоками (модулями) з оцінкою знань та вмінь студента у вигляді суми балів, отриманих за окремі модулі.

Згідно з Положенням про організацію навчального процесу підготовки фахівців за кредитно-модульною системою, розробленим у Харківському гуманітарно-педагогічному інституті, кожен студент на початку нового навчального року отримає індивідуальний навчальний план, який має бути його

робочим документом. Формування індивідуального навчального плану здійснюється на підставі переліку змістовних модулів (блоків змістовних модулів навчальних дисциплін), сформованих на основі структурно-логічної схеми підготовки фахівців. Передбачається наступний розподіл навантаження студента за весь період навчання:

- аудиторних годин – 51%;
- індивідуальна робота викладача зі студентами – 17%;
- самостійна робота студентів – 32%.

Індивідуальний навчальний план студента має включати нормативні та вибірккові змістовні модулі, що можуть поєднуватися в певні навчальні дисципліни. Вибіркові змістовні модулі забезпечують підготовку для виконання вимог варіативної частини освітньо-кваліфікаційної характеристики. Це дає можливість здійснювати підготовку за спеціалізацією певної спеціальності, сприяє академічній мобільності та якості підготовки майбутніх фахівців. За вимогами кредитно-модульної системи студент має можливість індивідуального вибору вивчення змістовних модулів (дисциплін) з дотриманням послідовності їх вивчення відповідно до структурно-логічної схеми підготовки фахівця. При цьому кількість обов'язкових та вибіркових змістовних модулів повинна становити 60 залікових кредитів. Ми прагнемо до того, щоб кожен заліковий кредит включав у себе поєднання різноманітних форм навчання: лекційних, практичних, семінарських, лабораторних та індивідуальних занять, усіх видів практики, виконання самостійних завдань та інших форм і видів навчання та науково-дослідної діяльності.

Відпрацювання навчального матеріалу кожного модуля завершується проведенням модульного контролю, який проходить на останньому занятті модуля з метою діагностики досягнення цілей навчання. Додатковий час для підготовки до модульного контролю не виділяється. Підготовка здійснюється за рахунок часу на самостійну роботу студента, що передбачений робочою навчальною програмою для підготовки до занять.

По закінченню вивчення навчальних дисциплін встановлюється такий порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної інститутської шкали оцінювання в традиційну 4-бальну шкалу та європейську шкалу ECTS: (див. табл.1)

Таблиця 1

Порівняння рейтингових показників нормованої 100-бальної інститутської шкали оцінювання в традиційну 4-бальну шкалу та європейську шкалу ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою інституту	За національною шкалою (як приклад)	
		Екзамен	Залік
A	95 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	90 – 94 (дуже добре)	5 (дуже добре)	
C	75 – 89 (добре)	4 (добре)	
D	65 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 64 (достатньо)	3 (достатньо)	
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	Не зараховано
F	0 – 34 (незадовільно – з обов`язковим повторним курсом)	2 (незадовільно – з обов`язковим повторним курсом)	

Таким чином, кредитно-модульна система дає змогу здійснювати перехід студентів у межах споріднених напрямів підготовки. Очікуваними соціальними, економічними та іншими наслідками впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу можуть бути підвищення рівня адаптації особи до зміни вимог ринку праці, максимальне забезпечення потреб особи у виборі освітнього рівня та кваліфікації, підвищення відповідальності студентів за результати навчальної діяльності, психологічне розвантаження студентів у кінці семестру, скорочення непродуктивного навчального часу (за рахунок ліквідації екзаменаційних сесій) тощо. Але для реалізації цього потрібно мати стандартизовану систему оцінювання якості освіти студентів. Розробка проблеми якості вищої освіти на європейському рівні передбачає створення набору узгоджених стандартів, процедур і керівних принципів забезпечення якості,

дослідження способів створення адекватної узгодженої системи перевірки якості та акредитації агентств та організацій, які беруть участь в оцінці якості вищої освіти. Рекомендації щодо нормативних вимог визначаються згідно з Лісабонською конвенцією і Болонською декларацією. З метою незалежного забезпечення якісних показників освітньої діяльності законодавство України передбачає чіткий та прозорий механізм її регулювання, основними складовими якого є інституції ліцензування, атестації та акредитації.

Висновок. Отже, контроль якості освіти при кредитно-модульному навчанні відрізняється гнучкістю, прозорістю та об'єктивністю, бо він дає можливість встановлення чіткої індивідуальної траєкторії здобуття вищої освіти, в якій враховуються всі види робіт студента і всі його навчальні здобутки. Відповідно до вимог європейського співтовариства, система оцінювання кожної країни повинна бути сумісною з розробленою та запровадженою Європейською кредитно-модульною системою. Система кредитів дозволить ефективно працювати в рамках концепції «навчання впродовж життя», створити унікальну можливість для людини з точки зору її саморозвитку, самовдосконалення й утвердження на професійній ниві.

Список літератури:

1. Болонський процес / Матеріали Центру міжнародних проєктів "Євроосвіта".
2. Гончаров С.М., Мошинський В.С. Вища освіта України і Болонський процес. – Рівне: НУВГП, 2004. – 142 с.
3. Іванюк Ірина, Міжнародна програма PISA як інструмент зовнішнього оцінювання учнів \ Шлях освіти. – 2004. – №3. – С.16-18
4. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка: Навчальний посібник. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2004. – 320 с.
5. Положення про організацію навчального процесу підготовки фахівців за кредитно-модульною системою: Протокол №10 від 15.05.2007 року. – Харків: Харківський гуманітарно-педагогічний інститут, 2007.

Анотація

Харківська Алла Анатоліївна. Моніторинг якості підготовки фахівців в умовах кредитно-модульної системи навчання. Упровадження кредитно-модульної системи навчання сприяє підвищенню якості освіти в Україні. Моніторинг якості освіти в таких умовах має бути повним, постійним, прозорим, об'єктивним, з урахуванням стандартів вищої освіти. Це дасть змогу отримувати об'єктивну інформацію про стан освіти, аналізувати та прогнозувати його зміни.

Ключові слова: моніторинг, моніторинг якості освіти, кредитно-модульна система навчання, європейська шкала ECTS.

Аннотация

Харьковская Алла Анатольевна. Мониторинг качества подготовки специалистов в условиях кредитно-модульной системы. Внедрение кредитно-модульной системы обучения способствует повышению качества образования в Украине. Мониторинг качества образования при таких условиях должен быть полным, постоянным, прозрачным, объективным, учитывать стандарты высшего образования. Это даст возможность получать объективную информацию о состоянии образования, анализировать и прогнозировать ее изменения.

Ключевые слова: мониторинг, мониторинг качества образования, кредитно-модульная система обучения, европейская шкала ECTS.

Summary

Kharkivska Alla Anatoliivna. Monitoring the quality of training in a credit-module training system. The introduction of a credit-module system of education contributes to improving the quality of education in Ukraine. Monitoring the quality of education in such conditions should be complete, constant, transparent, objective, taking into account the standards of higher education. This will allow to obtain objective information about the state of education, analyze and predict its changes.

Key words: monitoring, monitoring of education quality, credit-module system of education, European ECTS scale.